

הדלקה עושה מצווה או הנחה עושה מצווה?

מסכת שבת כב:

דאיבעיא להו: הדלקה עושה מצווה או הנחה עושה מצווה?

תא שמע, דאמר רבא: "היה תפוש נר חנוכה ועומד - לא עשה ולא כלום" - שמע מינה הנחה עושה מצווה! התם, הרואה אומר לצורכו הוא דנקיט לה.

תא שמע, דאמר רבא: "הדליקה בפנים והוציאה - לא עשה כלום" - אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצווה - הדלקה במקומו בעינן, משום הכי לא עשה כלום; אלא אי אמרת הנחה עושה מצווה - אמאי לא עשה ולא כלום? התם נמי, הרואה הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה....

פירוש שוטנשטיין:

נשאלה להם שאלה זו: האם בנר חנוכה הדלקה עושה מצווה, והנחת הנרות המודלקים היא המשך בלבד או שמא הנחה של הנרות הבעורים היא העושה את המצווה, וההדלקה היא רק הכרח מעשי לצורך ההנחה?

ומציעים: בוא ושמע פתרון לשאלה זו,

שאמר רבא: מי שהיה תפוס נר חנוכה בידו ועומד - לא עשה ולא כלום, הרי שההנחה עושה מצווה, שכל עוד לא הניח את הנר במקומו לא קיים את המצווה.

את ההוכחה הזאת דוחים מייד: שם, אמרו שאינו יוצא ידי חובה מטעם אחר משום שהרואה אותו יכול לומר לצרכו הוא שמחזיק אותה וכיון שיכול להטעות בדבר, ודאי אין בכך משום מצווה.

על כן מנסים להוכיח מדבר אחר שאמר רבא: מי שהדליק את נר חנוכה בפנים והוציאה אחר כך החוצה לא עשה כלום בקיום המצווה, נניח אם תאמר שהדלקה עושה מצווה – מובן הדבר, כי הדלקה במקומו כלומר במקום שחלה המצווה אנו צריכים ומשום כך לא עשה ולא כלום, אולם אם אתה אומר כי הנחה עושה מצווה מדוע לא עשה ולא כלום? מי שרואה אותו מוציא את הנר מתוך ביתו אומר – לצורך עצמו הדליק אותו ואח"כ הוציא אותו החוצה ואינו נר של מצווה.

יש מחלוקת האם העיקר הוא פעולת ההדלקה או שהגדרת המצווה שיהיה אור ואין עניין בהדלקה.

דינים שונים שנובעים מהתפיסות השונות:

1. מקום ההדלקה – הדלקה עושה מצווה – צריך שההדלקה תעשה במקום החיוב.
הנחה עושה מצווה – אפשר להדליק שלא במקום החיוב ואח"כ להניח.
2. מי יכול להדליק – אם הדלקה עושה מצווה, מי שמחוייב צריך להדליק
הנחה עושה מצווה – ילד קטן יכול להדליק או גוי ומי שמחוייב יניח במקום החיוב
3. נוסח הברכה – הנחה או הדלקה. מכך שאנחנו מברכים להדליק מוכח שהדלקה עושה מצווה.

הבדלים נוספים:

4. כבתה זקוק לה או לא.
הדלקה עושה מצווה – אם כבתה (ע"י רוח לא מצויה) לא צריך להדליק
הנחה עושה מצווה - צריך להדליק כי צריך שיהיה אור
5. האם צריך לשים את כל כמות השמן בזמן ההדלקה – הדלקה חייבים.
הנחה - אפשר להוסיף שמן.
בבית המקדש ברור שלא פוסקים הדלקה עושה מצווה כי הדלקה כשרה בזר, והרי הוא לא יכול להיכנס להיכל. אלא ידליק וכהן יכניס. כלומר ברור שהנחה עושה מצווה.
אם כן למה נר חנוכה שהוא לזכר חידוש ההדלקה במקדש הוא שונה במהותו כי בנר חנוכה נפסק שהדלקה עושה מצווה?
"משך חכמה" בתחילת פרשת בהעלותך אומר שחינוך המנורה בפעם הראשונה הוא ע"י ההדלקה.
לכן המחלוקת היא האם נר חנוכה הוא זכר לנר שדלק במקדש ואז הנחה עושה מצווה או זכר לחינוך המנורה בפעם הראשונה ואז הדלקה עושה מצווה.

ברוך אתה ה' כו' להדליק נר חנוכה.

הנה ידוע, שעיקר עבודת האדם בתפלה ובתורה ובמצות להתלהב נפשו ולבו לה' באהבה ותשוקה נפלאה על ידי התבוננות בגדלות ה' בהעמקת הדעת, אז תתלהב נפשו לה' בעריבות מתיקות ידידות כו'.

וכמו שידוע בענין שמחה של מצוה, שהעיקר לעשות כל מצוה ומצוה באהבה ותשוקה גדולה ובהתלהבות עצומה. וזהו פירוש הברכה ברוך אתה ה' וכו' להדליק וכו', שאנו מברכים ומשבחים לה' אשר בחר בנו לעם סגולתו לעשות מצותיו בהדלקה ובהתלהבות עצומה כשלהבת העולה מאליה. אמנם לפעמים, כאשר נתטמטם לבו ושכלו של אדם אשר אי אפשר לו לעשות המצוה בהתלהבות ותשוקה, בשביל זה לא ימנע חס ושלום מלעשות המצוה אלא יעשה המצוה בהנחה, גם בלי התלהבות. ע

וזה פירוש ספרי אשר מובא ברש"י בפרשת ואתחנן על פסוק "ושמתם את דברי", וזה לשונו: "אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות - הניחו תפילין, עשו מזוזות, כדי שלא יהיה לכם חדשים כשתחזרו וכו'". פירוש, שתעשו את המצוות אף בשעת הנחה, כשלא יהיה לכם מוחין דגדלות לעשות בהתלהבות ובהדלקה כו', אף על פי כן תעשו את המצות.

וזה הניח"ו תפילין - פירוש, אף בשעת הנחה תקיימו המצות תפילין ומזוזות כו'. כדי שלא יהיה לכם חדשים וכו', פירוש - כי תהיו מורגלים במדות, ולכן לא יהיה לכם חדשים אחר כך: ובזה מובן הפלוגתא שבין שני מאן דאמרי ([שבת כב ע"ב](#)) חד אמר הדלקה עושה מצוה וחד אמר הנחה עושה מצוה.

ובאמת אלו ואלו דברי אלהים חיים מר אמר חדא כו' ולא פליגא. כי מאן דאמר הדלקה עושה מצוה, פירוש שלכתחלה צריך האדם לעשות המצוה בהדלקה ובהתלהבות בתשוקה נפלאה. ומר אמר הנחה עושה מצוה - פירוש, לפעמים כאשר נופל ממדרגתו ואין לו מוחין דגדלות, לא ימנע מלעשות המצוה חס ושלום, אלא יעשה בהנחה - פירוש, גם בלי התלהבות.

וזה כונת חכמינו ז"ל, "מאן דאמר הדלקה עושה מצוה סבר כבתה זקוק לה", פירוש - כי לכתחלה כאשר האדם שאין לו התלהבות צריך לייגע מוחו ושכלו להתבונן בגדלת הבורא, ברוך הוא, ועל ידי זה תתלהב נפשו לד' ויעשה המצוה בהדלקה ובהתלהבות.

ומאן דאמר "הנחה עושה מצוה סבר כבתה אינו זקוק", פירוש - כאשר נופל ממדרגתו ואי אפשר לו בשום אופן לעשות בהתלהבות ובהדלקה - אינו זקוק לה.

פירוש, בשביל זה לא ימנע את עצמו מלעשות המצוה, חס ושלום, אלא יעשה בהנחה בלי התלהבות'.

